

УДК 343.34:656.7(043.2)

Майстро Д.М., магістр,
Навчально-науковий юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Лихова С.Я., д.ю.н., професор

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ БЕЗПЕКИ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Безпека цивільної авіації є сьогодні одним із пріоритетних напрямів для розвитку законодавства усіх країн світу. Не є виключенням і Україна, в кримінальному законодавстві якої міститься низка норм, у яких передбачена кримінальна відповідальність за суспільно небезпечні діяння, які створюють загрозу безпеці цивільної авіації.

Орієнтирами для конструювання норм про кримінальну відповідальність за злочини в сфері цивільної авіації або авіаційні злочини є міжнародні нормативні акти та конвенції, серед яких як основні слід назвати Конвенцію про міжнародну цивільну авіацію («Чиказьку конвенцію»), підписану 7 грудня 1944 року в Чикаго, а також Додаток 17 до цієї Конвенції, в якому закладене правове підґрунтя для захисту цивільної авіації та її служб від актів незаконного втручання [1]. Це акти або спроба вчинення актів, що створюють загрозу безпеці цивільної авіації і включають також незаконне захоплення повітряного судна, його руйнування, захоплення заручників на борту повітряного судна або в аеропортах, насильницьке проникнення на борт повітряного судна, в аеропорт або в розташування аеронавігаційного засобу або служби, розміщення на борту повітряного судна або в аеропорту зброї, небезпечного пристрою або матеріалів, призначених для злочинних цілей. Формулювання щодо суспільно небезпечних посягань на безпеку цивільної авіації лягли в основу норм, які містяться в Кримінальному Кодексі України (далі – КК України) 2001 р.

Норми про авіаційні злочини містяться в ст. 276, 276-1, 277, 278, 279, 280, 282 КК України. Хоча сьогодні кримінальне законодавство, спрямоване на захист безпеки авіації, в цілому, відповідає міжнародним нормам та стандартам, слід вказати, що існує ціла низка підстав для його вдосконалення.

Зокрема, в ст. 276 КК України передбачена кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки руху або експлуатації, залізничного, водного чи повітряного транспорту [2]. Поняття безпеки транспорту, як і поняття транспорту, настільки широке, що, на нашу думку, не доцільно об'єднувати в одній статті всі види посягань на правила безпеки або експлуатації таких різних видів транспорту як залізничний, водний і повітряний транспорт. Ці види транспорту об'єднує тільки те, що ці види транспорту призначені для перевезення великої кількості людей. Правила ж їх експлуатації або безпеки руху дуже відрізняються один від одного, як і нормативна база, що встановлює і регулює ці правила. Ми пропонуємо всі перераховані вище норми, які містять склади злочинів проти безпеки цивільної авіації об'єднати в окрему групу, яка буде відрізнятися від інших транспортних злочинів змістом родового об'єкта. В цьому випадку йдеться про такий родовий об'єкт як безпека авіації. Особливістю таких злочинів є те, що більшість із них вчинюється спеціальним суб'єктом злочину – членом екіпажу, диспетчером служби руху та іншими особами, які спеціально залучаються для забезпечення авіаційної безпеки. Саме члени екіпажу повітряного судна та диспетчери служби руху є спеціальними суб'єктами такого складу злочину, як здійснення їхньої професійної діяльності у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин (ст. 276-1 КК України). На інших видах транспорту, наприклад, на залізничному чи водному транспорті відповідальність за вчинення злочинів їх працівниками у такому стані не передбачена.

Тому, родовим об'єктом авіаційних злочинів слід вважати безпеку авіації, як комплексну категорію, яка охоплює всі елементи системи «людина-техніка-середовище». На рівні безпосередніх об'єктів окремих складів авіаційних злочинів слід розглядати такі складові компоненти безпеки авіації як безпека польотів, авіаційна безпека та екологічна безпека. Наприклад, безпосереднім об'єктом злочину, юридичний склад якого передбачений в диспозиції ст. 278 КК України є авіаційна безпека (комплекс заходів, а також людські та матеріальні ресурси, призначені для захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання). У ст. 276 КК України безпосереднім об'єктом є безпека польотів, тобто комплексна характеристика повітряного транспорту та авіаційних робіт, що визначає здатність виконувати польоти без загрози життю і здоров'ю людей [2].

Одним із серйозних недоліків сучасного кримінального законодавства щодо авіаційних злочинів є його неповнота. Законодавцю слід усвідомити, що безпека цивільної авіації є окремим об'єктом кримінально-правової охорони і нанесення шкоди безпеці цивільної авіації тягне більш тяжкі наслідки ніж інші транспортні злочини.

Література

1. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. (підписана в Чикаго 7 грудня 1944 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_038.

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. (станом на 06.10.2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page>.